

УДК 330.341.1

Васильців Т. Г.,

ORCID ID: 0000-0002-2889-6924, Researcher ID: I-3835-2017,

д.е.н., проф., професор кафедри фінансів, кредиту та страхування, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

Панченко В. А.,

ORCID ID: 0000-0002-4927-0330, Researcher ID: I-2338-2019,

к.е.н., доц., доцент кафедри педагогіки та менеджменту освіти, Центральноукраїнський державний педагогічний університет ім. Володимира Винниченка, м. Кропивницький

Зайченко В. В.,

ORCID ID 0000-0002-3648-2258, Researcher ID I-3836-2017,

к.н.держ.упр., доцент, декан факультету економіки та менеджменту, Центральноукраїнський національний технічний університет, м. Кропивницький

СТАН ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ЯК ПЕРЕДУМОВА ФОРМУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Анотація. Мета статті полягає у здійсненні аналізу сучасного стану і тенденцій розвитку інноваційної діяльності в контексті формування висновків відносно їх впливу на становлення передумов забезпечення технологічної конкурентоспроможності економіки України. Досліджено показники чисельності та частки вітчизняних інноваційно активних підприємств промисловості. Проведено аналіз обсягів, динаміки та структури інноваційної продукції. Подано характеристику обсягів та рівня фінансування наукової та науково-технічної діяльності в Україні. Показано місце України у Зведеному інноваційному індексі Європейського інноваційного табло. Надано характеристику показників кількості впроваджених нових технологічних процесів вітчизняних промислових підприємств. Досліджено стан забезпеченості вітчизняних інноваційно активних підприємств кадровим ресурсом. Показано розподіл працюючих на підприємствах України за типами інноваційної діяльності. Ідентифіковано недоліки та негативні тенденції інноваційно-технологічної діяльності як важливої передумови забезпечення технологічної конкурентоспроможності економіки України. Обґрунтовано висновки відносно напрямів та ключових засобів державної політики активізації інноваційно-технологічної діяльності в Україні, орієнтовані на зміцнення технологічної конкурентоспроможності економіки України.

Ключові слова: технологічна конкурентоспроможність економіки, інноваційна діяльність, державне регулювання.

Vasylytsiv T. G.,

ORCID ID: 0000-0002-2889-6924, Researcher ID: I-3835-2017,

Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of Finance, Credit and Insurance, Lviv University of Trade and Economics, Lviv

Panchenko V. A.,

ORCID ID: 0000-0002-4927-0330, Researcher ID: I-2338-2019,

Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of the Department of Pedagogy and Management of Education, Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University, Kropyvnytskyi

Zaychenko V. V.,

ORCID ID 0000-0002-3648-2258, Researcher ID I-3836-2017,

Ph.D., Associate Professor, Dean of the Faculty of Economics and Management, Central Ukrainian National Technical University, Kropyvnytskyi

THE STATE OF INNOVATIVE ACTIVITY IN UKRAINE AS A PREREQUISITE FOR TECHNOLOGICAL COMPETITIVENESS FORMATION OF THE NATIONAL ECONOMY

Abstract. *The purpose of the article is to carry out an analysis of the current state and trends in the development of innovative activities in the context of drawing conclusions regarding their impact on the prerequisites for ensuring the technological competitiveness of the Ukrainian economy. The indicators of the number and share of domestic innovatively active industrial enterprises are investigated. The analysis of volumes, dynamics and structure of innovative products was carried out. The description of volumes and level of financing of scientific and scientific-technical activity in Ukraine is given. The place of Ukraine in the Integrated Innovation Index of the European Innovation Scoreboard is shown. The characteristic of the number of introduced new technological processes by the domestic industrial enterprises are given. The state of providing of domestic innovatively active enterprises by human resources is researched. The distribution of employees at Ukrainian enterprises by types of innovative activity is shown. The shortcomings and negative tendencies of innovative and technological activity as an important prerequisite for ensuring the technological competitiveness of the Ukrainian economy are identified. The conclusions on the directions and key means of the state policy of innovative and technological activity boosting in Ukraine are grounded and focused on strengthening the technological competitiveness of the Ukrainian economy.*

Key words: technological competitiveness of the economy, innovative activity, state regulation.

JEL Classification: O38, L50, M11

DOI: <https://doi.org/10.36477/2522-1256-2019-24-13>

Постановка проблеми. Забезпечення технологічної конкурентоспроможності економіки як складний і системний процес, що потребує формування відповідного середовища, природної мотивації суб'єктів, суспільної готовності, становлення інституційно-економічних умов і т. д., визначається низкою безпосередніх та опосередкованих чинників. Передусім важливими тут є попит і пропозиція, здатність створювати, просувати і комерціалізувати нові сучасні технології, інноваційні розробки, результати інтелектуальної творчої діяльності. Відтак інноваційна діяльність та інноваційно-технологічна активність слугують одними з базисних домінуючих умов як ініціюючих, так і забезпечуючих бажані зрушення в системі національного господарства, що мають підсумком посилення технологічної компоненти конкурентоспроможності економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню теоретико-методичних засад інноваційної діяльності в контексті формування передумов забезпечення конкурентних позицій національної економіки присвячені праці С. Давимуки [1], В. Мунтіяна [6], Ю. Полунєєва [9]. Над дослідженням функціонально-структурних характеристик технологічної конкурентоспроможності національного господарства працювали вчені І. Козловський [3], Л. Лісовська [4], Р. Лупак, Ю. Осадчук [10], І. Матюшенко [5], Д. Покришка [8]. Проте питання дослідження взаємозв'язків, а також розгляд стану інноваційної діяльності в економіці у контексті його виступу передумовою забезпечення технологічної конкурентоспроможності національного господарства потребують більш детального опрацювання.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз сучасного стану і тенденцій розвитку інноваційної діяльності в контексті формування висновків відносно їх впливу на становлення передумов забезпечення технологічної конкурентоспроможності економіки України.

Виклад основного матеріалу дослідження. В останні роки в економіці України намітилися негативні тенденції, пов'язані з високими темпами скорочення чисельності як промислових підприємств, так і промислових підприємств, які є інноваційно та, що ще більш важливо, – технологічно активні. Це призводить до того, що стан інноваційно-технологічної діяльності в економіці України нестабільний і не сприяє зміцненню технологічної конкурентоспроможності національного господарства. До прикладу, у 2017 р. частка промислових підприємств, що займалися інноваційною діяльністю, становила лише 16,2 % (табл. 1). При цьому до 2016 р. показник знизився на 2,7 в. п. та його значення перебувало на найнижчому рівні за період 2011-2017 рр.

Нижчим було значення частки промислових підприємств, які впроваджували інновації, – лише 14,3 % у 2017 р. та ще меншим – показник частки підприємств, які реалізовували інноваційну продукцію в загальній кількості промислових підприємств – 9,6 %. Для останнього показника характерні не лише низькі значення, але й виключно спадна динаміка за 2005-2017 рр. У 2005 р. лише 10,2 % підприємств реалізовували інноваційну продукцію та до 2017 р. ця частка зменшилася на 0,6 в. п.

Критично негативним, з огляду не лише на засади технологічної конкурентоспроможності, але й у контексті гарантування інноваційно-інвестиційної безпеки країни, потрібно вважати значення показника частки інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої промислової продукції, яке у 2017 р. склало 0,7 %, що було на 5,8 в. п. менше, ніж у 2005 р. Таким чином, у загальній структурі вітчизняного промислового виробництва частка інноваційної продукції становить менше 1 %, коли вважається, що для підтримки науково-технологічної безпеки країни аналізований показник має перебувати на рівні не менше 5 %.

Дещо кращою, втім також недостатньо задовільною була ситуація з експортом вітчизняної продукції з ознаками інноваційності. У 2017 р. частка підприємств, які реалізували інноваційну продукцію за межі України, у загальній кількості промислових підприємств становила 3,8 %. Таким же було значення цього показника й у 2005 р.

Водночас частка інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої продукції за межі України у 2017 р. склала 31,2 %. Зазначене є підтвердженням того, що на зовнішніх ринках збуту більшим попитом користується продукція промисловості, при створенні якої були впроваджені чи застосовані нові технології. Відповідно, аспект технологічної конкурентоспроможності об'єктивно слід враховувати за умови орієнтації вітчизняної економіки на подальше покращення свого місця в системі міжнародного поділу праці. Більше того, важливо змінити тенденцію, коли показник частки інноваційної продукції на експорт скорочується – у 2017 р. до 2005 р. – на 18,8 в. п.

Отже, інноваційна діяльність у нашій державі низька, має негативні тренди за окремими ключовими параметрами і показниками, що негативно позначається на технологічній конкурентоспроможності економіки України. Особливо загрозливим є факт того, що спад інноваційної активності у значній мірі притаманний саме промисловості як одному з базових видів економічної діяльності реального сектора національного господарства.

Так, чисельність промислових підприємств, які реалізували інноваційну продукцію, у 2005 р. складала понад 1 тис. од. (1022 од.), до 2011 р. показник збільшився до 1043 од., але надалі щороку кількість

таких підприємств зменшувалася – аж до 450 од. у 2017 р. (що було у 2,3 рази менше, ніж у 2005 р.). Причому темпи скорочення чисельності промислових підприємств, які реалізували інноваційну продукцію, в останні роки наростилися: у 2017 р. до 2016 р. показник зменшився на 28,8 %.

Негативною тенденцією – передумовою забезпечення технологічної конкурентоспроможності економіки України – слід вважати вищі темпи скорочення чисельності вітчизняних промислових підприємств, які реалізували інноваційну продукцію, що була новою для ринку, – 59,3 % за 2005-2017 рр. За аналогічний період кількість промислових підприємств України, які реалізували інноваційну продукцію, що була новою для підприємства, скоротилася на 39,3 %.

Варто відмітити, що аналогічні тенденції були характерні й для обсягу реалізації вітчизняної промислової інноваційної продукції: за 2005-2017 рр. темпи спаду показника для продукції, що була новою для ринку, становили 74,4 %, а для продукції, що була новою для підприємства, характерним стало нарощування обсягів реалізації – на 78,4 %. Але це не забезпечило позитивні зміни відносно нарощування обсягів реалізації вітчизняної інноваційної промислової продукції. Якщо у 2005 р. показник становив 25,0 млрд грн, а у 2011 р. – 42,4 млрд грн, то у 2017 р. показник знизився до 17,7 млрд грн. Відтак до 2005 р. цей важливий показник інноваційної активності в економіці скоротився на 29,2 %, а до 2011 р. – на 58,3 %.

Таблиця 1

Показники інноваційної діяльності в Україні у 2005, 2010-2017 рр.
(складено за [7, с. 86-105])

Показники	Роки									Абсолютні відхилення, +/-	
	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2017 / 2005	2017 / 2016
Частка промислових підприємств, що займалися інноваційною діяльністю, %	11,9	13,8	16,2	17,4	16,8	16,1	17,3	18,9	16,2	4,3	-2,7
Частка промислових підприємств, що впроваджували інновації, %	8,2	11,5	12,8	13,6	12,9	12,1	15,2	16,6	14,3	6,1	-2,3
Частка підприємств, що реалізовували інноваційну продукцію, у загальній кількості промислових підприємств, %	10,2	9,1	10,1	10,3	10,1	9,0	12,0	14,3	9,6	-0,6	-4,7
Частка інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої промислової продукції, %	6,5	3,8	3,8	3,3	3,3	2,5	1,4	...	0,7	-5,8	-
Частка підприємств, що реалізували інноваційну продукцію за межі України, у загальній кількості промислових підприємств, %	3,8	3,2	3,7	3,3	3,4	2,9	4,5	...	3,8	-	-
Частка інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої інноваційної продукції за межі України, %	50,0	40,7	29,8	36,9	44,8	29,2	37,4	...	31,2	-18,8	-

Ситуація була ще гіршою з реалізацією вітчизняної інноваційної промислової продукції на експорт. У 2017 р. такої продукції було реалізовано на 5,5 млрд грн (31,1 % від загального обсягу реалізованої інноваційної продукції) або на 7,0 млрд грн (на 56,0 %) менше, ніж у 2005 р. Кількість вітчизняних підприємств, які реалізували інноваційну промислову продукцію за межі України, у 2017 р. склала 179 од. (39,8 % від загальної чисельності підприємств, що реалізували інноваційну продукцію), що було на 206 од. (на 53,5 %) менше, ніж у 2005 р.

Таким чином, є підстави констатувати про наявність виражених тенденцій до звуження масштабів інноваційної діяльності в провідній галузі реального сектора економіки України, що є негативною передумовою в аспекті забезпечення технологічної конкурентоспроможності вітчизняного національного господарства.

Однією з причин активізації означених тенденцій стали невисокі обсяги та нестабільність ситуації з фінансуванням інноваційної діяльності підприємств в Україні. До прикладу, якщо у 2016 р. було профінансовано робіт, пов'язаних з інноваційною діяльністю, на 23,2 млрд грн, то у 2017 р. – лише на 9,1 млрд грн (у 2,5 рази менше). Відповідно, рівень фінансування інноваційної діяльності скоротився з 1,0 % до 0,3 %, що стало найнижчим значенням за 2005-2017 рр.

Деякі причини недостатньо високих обсягів та нестабільності фінансування інноваційної діяльності в Україні простежуються в підсумку аналізу його структури, а також структури витрат промислових підприємств за напрямками інноваційної діяльності. До прикладу, у роки періоду 2005-2017 рр. переважало фінансування за рахунок власних коштів підприємств. У 2017 р. з цього джерела було профінансовано 84,5 % витрат на інноваційну діяльність.

Натомість вкрай обмеженою була участь у проєктах з фінансування інноваційної діяльності підприємств – інвесторів, причому як вітчизняних, так і іноземних, а також суб'єктів банківської та фінансово-кредитної системи. Малою залишалася й частка бюджетного фінансування інноваційної діяльності. Так, у 2017 р. за кошти вітчизняних інвесторів було профінансовано 3,0 % витрат на інноваційну діяльність; іноземних інвесторів – 1,2 %; державного та місцевих бюджетів – 3,5 %. Дещо більшим був внесок за рахунок кредитів – 6,5 %. При цьому в порівнянні з 2005 р. зросла частка фінансування інноваційної діяльності вітчизняних підприємств з таких джерел, як кошти державного та місцевих бюджетів (на 2,7 в. п.), кошти вітчизняних інвесторів (на 1,6 в. п.), кошти інших джерел (на 1,0 в. п.), але скоротилася частка фінансування за рахунок коштів іноземних інвесторів (на 1,5 в. п.) та кредитів (на 0,6 в. п.). Зменшилася й частка фінансування за рахунок власних коштів – на 3,2 в. п.

Охарактеризоване видається свідченням наступних аспектів: високої залежності фінансування інноваційної діяльності від економічної ситуації в країні та фінансово-економічних результатів господарювання; спаду зацікавленості внутрішніх та зовнішніх інвесторів у підтримці інноваційно-технологічної

діяльності; слабкої доступності банківського кредитування та фінансового ресурсу з фінансово-кредитної системи країни; малої участі держави (у т.ч. через механізми публічно-приватного партнерства) у фінансуванні інноваційного розвитку. Такі висновки підтверджуються й тим, що в окремі роки структура фінансування інноваційної діяльності вітчизняних підприємств була кращою. Наприклад, частка коштів іноземних інвесторів у 2010 р. становила 30,0 %, а кредитних коштів у 2012 р. – 21,0 %. Хоча, при цьому, частка бюджетного ресурсу в жодному з років аналізованого періоду не перевищувала 4,5 %, а вітчизняних інвесторів – 3,0 %.

Низький рівень та погіршення інноваційної активності в економіці України мало закономірним наслідком не лише негативний вплив на послаблення міжнародної конкурентоспроможності, але й погіршення місця країни в системі міжнародних рейтингів інноваційно-технологічної діяльності та ефективності. Підтвердженням зроблених висновків є чи не найнижчі позиції економіки України в Зведеному інноваційному індексі Європейського інноваційного табло (рис. 1). Зокрема, індекс України становив 22,9, що було найнижчим значенням з-поміж країн Європи, які аналізувалися.

Зазначене стало як причиною, так і наслідком нестабільності ситуації з впровадженням нових технологічних процесів у вітчизняній економіці. Зокрема, чисельність даних впроваджених процесів у промисловості в 2017 р. становила 1831 од., що було на 1658 од. (на 47,5 %) менше.

Найбільший спад відносно технологічної активності було зафіксовано у 2013-2015 рр., у т.ч. з причин військової агресії, політико-економічної нестабільності, втрати частини промислового потенціалу на території Донбасу тощо. На тлі вказаного як позитивно, так і парадоксально, що на порівняно високому рівні залишалася частка впроваджених нових технологій у загальному обсязі прогресивних технологій вітчизняних промислових підприємств. Показник у 2017 р. становив 33,4 % та перебував на високому рівні у періоди спаду активності підприємств промисловості з створення і впровадження передових технологічних процесів.

Означені тенденції є свідченням послаблення інноваційно-технологічної активності в економіці та вказують на актуальність і важливість планування та реалізації державної політики, орієнтованої на поширення зацікавленості суб'єктів реального сектора національної економіки у створенні, залученні, придбанні та впровадженні сучасних передових прогресивних технологій, формуванні розуміння того, що це прямий шлях до зміцнення технологічної конкурентоспроможності та подальшого розвитку бізнесу.

На жаль, недостатньо раціонального залишається й структура придбання/передачі нових технологій в економіці. До прикладу, у 2017 р. переважну більшість придбаних нових технологій в Україні становили результати досліджень та розробок (36,7 %) та придбання (продаж) устаткування (46,4 %), тоді як на права на патенти припадало лише 13,2 % (та показник до 2005 р. зменшився на 3,3 в. п.), ноу-хау та угоди на придбання технологій – 1,2 % (зменшення – 8,9 в. п.).

Державі слід провадити більш активну і виважену політику, здатну забезпечити як нарощування обсягів інноваційно-технологічної діяльності, так і покращення структури нових технологій за формами придбання і передачі. Важливо, аби зростали і обсяги, і частка таких форм, як права на патенти та угоди на придбання технологій.

Не забезпечено в Україні й єдиного підходу відносно тієї чи іншої форми передавання технологій, як в межах країни, так і за її межі. У 2005-2017 рр. переважали різні форми, що також свідчить про нестабільність ситуації в цій сфері. Як можна судити, технологічна активність все ще не має вагомого значення й у структурі інноваційної діяльності вітчизняних підприємств. Якщо у 2014-2016 рр. частка інноваційно активних суб'єктів господарювання становила 18,4 %, то лише 11,8 % здійснювали технологічні інновації. Хоча й позитивно, що за 2006-2008 – 2014-2016 рр. показник зріс на 4,3 в. п. – з 7,5 % до 11,8 %.

У структурі вітчизняних підприємств за типами технологічних інновацій переважають підприємства, що здійснюють процесні (5,8 % від загальної чисельності підприємств), а також продуктові та процесні (4,5 %) інновації. На продуктові інновації припадало лише 1,2 %. У цілому така структура в контексті технологічно-інноваційної активності зрозуміла, проте масштаби поширення інноваційно-технологічної діяльності потребують свого нарощування.

Є підстави й до висновку відносно наявності певних недоліків й у межах державної політики стиму-

лювання розвитку окремих напрямів інноваційно-технологічної діяльності. Зокрема, на сьогодні за напрямками інноваційної діяльності підприємства переважно спеціалізуються на придбанні машин, обладнання та програмного забезпечення (59,0 % від загальної кількості підприємств з технологічними інноваціями), що в цілому прийнятно. Втім, як показує світовий досвід, значно більш важливо (у контексті забезпечення технологічної конкурентоспроможності), аби разом із устаткуванням та обладнанням суб'єкти реального сектора економіки залучали й прогресивні технології, ноу-хау та знання. Натомість на придбання зовнішніх знань у 2017 р. було орієнтовано лише 11,4 % вітчизняних підприємств з технологічними інноваціями та цей показник з 2006 по 2016 рр. знизився на 8,4 в. п.

Наразі немає підстав визнати наявність сформованого в Україні середовища для ефективного здійснення венчурної діяльності, а також реалізації потенціалу малого інноваційного бізнесу в системі формування технологічної конкурентоспроможності національного господарства. Якщо в більшості економічно розвинених держав світу однією з провідних функцій сектора малого підприємництва, власне, є прийняття на себе ризику створення й апробації інновацій, виступу субпідрядником великих підприємств у розробці інновацій та нових технологій, то в Україні продовжує переважати значно вища інноваційна активність суб'єктів середнього та великого підприємництва.

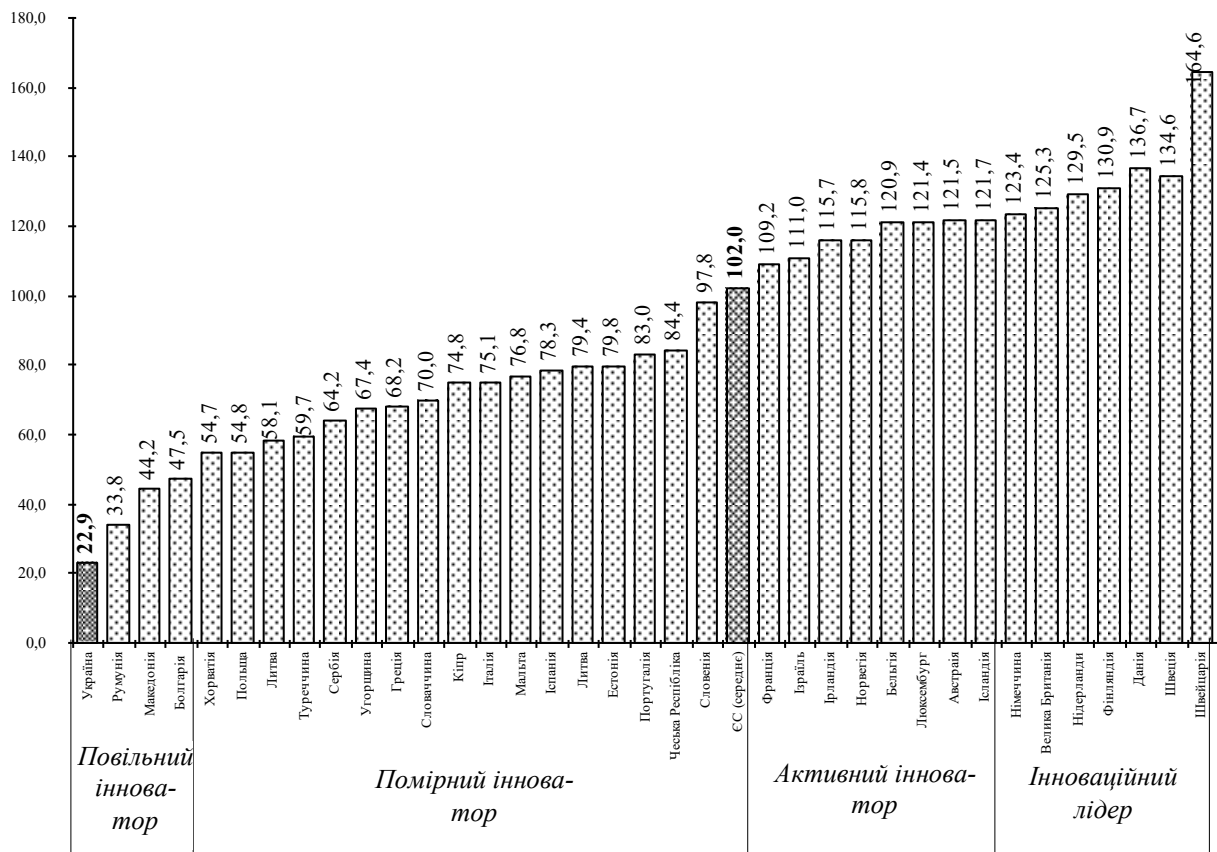

Рис. 1. Зведений інноваційний індекс Європейського інноваційного табло, 2017 р.

Так, якщо у 2016 р. частка малих підприємств (із тих, що обстежувалися), що займалися інноваційною діяльністю, склала 14,8 %, то середніх – 24,7 %, а великих – 39,6 %; відповідні показники для підприємств, які створювали та впроваджували безпосередньо технологічні інновації, становили 8,7, 17,1 та 31,5 %.

Менша чисельність персоналу малих підприємств була залучена й до провадження інноваційних проектів підприємств – 16,4 %, тоді як на середніх підприємствах – 26,0 %, а на великих підприємствах – 51,9 %; відповідні показники для підприємств, які здійснювали технологічні інновації, становили 4,2, 7,8 та 14,3 %.

Все ще наявні недоліки й у структурі джерел інформації для інноваційно-технологічної діяльності. Так, позитивно, що 37,0 % необхідної інформації підприємства отримують із внутрішніх джерел у межах підприємства, 26,8 % – з ринкових джерел від постачальників обладнання, матеріалів, комп'ютерного або програмного забезпечення, 22,5 % – від клієнтів.

Але при цьому вкрай обмеженим залишається такий інформаційний ресурс інноваційно-технологічної діяльності вітчизняних підприємств, як університети та вищі навчальні заклади – 2,8 %, державні науково-дослідні інститути – 4,6 %; порівняно невисоким – отримання інформації на конференціях, торгових ярмарках, виставках – 14,7 %, зі спеціалізованих журналів та рекламних видань – 10,0 %, від професійних чи бізнес-асоціацій – 5,2 %. Це дає підстави стверджувати про наявний в Україні недолік структури джерел формування інформації для активізації і підвищення ефективності інноваційно-технологічної діяльності, адже в країнах з високим рівнем інноваційно-технологічної активності і конкурентоспроможності структура отримання інформації інша і значно більший відсоток припадає на навчальні заклади та науково-дослідні структури.

Ідентифіковані недоліки та негативні тенденції інноваційно-технологічної діяльності як важливої передумови забезпечення технологічної конкурентоспроможності економіки України слід враховувати і здійснювати їх усунення. Цьому в значній мірі сприятиме дослідження регіональних характеристик в аналізованій сфері.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Інноваційна діяльність, її масштаби, тенденції, структурні характеристики та ефективність слугують базовими передумовами для формування технологічної конкурентоспроможності національної економіки, адже разом із придбанням, іншими формами і способами залучення сучасних передових знань і ноу-хау визначають середовище пропозицій прогресивних технологій, впровадження і використання яких забезпечує зміцнення технологічної конкурентоспроможності окремих підприємств, галузей та видів економічної діяльності, економіки країни в цілому.

Натомість інноваційно-технологічна діяльність в Україні на нинішньому етапі соціально-економічного поступу держави перебуває на низькому рівні,

а низка головних індикаторів інноваційно-технологічного розвитку має спадну динаміку, що негативно позначається на становленні і реалізації потенціалу технологічної конкурентоспроможності національного господарства. Такий висновок підтверджується:

- в статистиці – малою часткою промислових підприємств, які займаються інноваційною діяльністю (16,2 % у 2017 р.), які впроваджують інновації (14,3 %), та які реалізують інноваційну продукцію (9,6 %), низькою часткою інноваційної продукції в загальних обсягах реалізованої промислової продукції (0,7 %) та в загальних обсягах експорту промислової продукції (3,8 %), обмеженими обсягами фінансування інноваційної діяльності (0,3 % до ВВП), наявністю виражених структурних недоліків у фінансуванні та витратах на інноваційну діяльність, джерелах залучення (придбання, передачі) нових технологій, напрямках розвитку інноваційно-технологічної діяльності; гіршими показниками інноваційно-технологічної діяльності у секторі малого бізнесу;

- в динаміці – зменшенням кількості промислових підприємств, які займалися інноваційною діяльністю (у 2,2 рази за 2005-2017 рр.), та підприємств, що реалізували інноваційну продукцію (у 2,3 рази), скороченням обсягів реалізованої інноваційної продукції (на 29,2 %) та частки інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої промислової продукції (на 5,8 в. п.), зменшенням кількості підприємств, що реалізували інноваційну продукцію за межі України (у 2,2 рази), та обсягів такої продукції (у 2,3 рази).

Підсумком цих тенденцій стали низькі позиції (та їх погіршення) економіки України у рейтингах провідних міжнародних організацій за індексами конкурентоспроможності, зокрема інноваційно-технологічної.

Подальші наукові дослідження у цьому напрямі мають стосуватися дослідження просторово-структурних характеристик інноваційного розвитку в Україні та їх впливу на стан технологічної конкурентоспроможності національної економіки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Давимука С. А. Креативний сектор економіки: досвід та напрями розбудови : монографія / Давимука С. А., Федулова Л. І. – Львів : ДУ “Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України”, 2017. – 528 с.
2. Васильців Т. Г. Формування середовища економічної безпеки підприємництва в Україні / Васильців Т. Г. // Економічний часопис-XXI : Науковий журнал. – К. : Ін-т суспільної трансформації, 2015. – № 3-4 (1). – С. 24-27.
3. Козловський І. В. Технологічна конкурентоспроможність і її значення для економіки України / Козловський І. В. // Ефективна економіка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://scholar.google.com.ua/scholar_url?url=http%3A%2F%2Fwww.irbis-nbuv.gov.ua.

4. Лісовська Л. С. Аналіз шляхів підвищення технологічної конкурентоспроможності України / Лісовська Л. С., Луцка Н. С. // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". – 2010. – № 683 : Проблеми економіки та управління. – С. 364–370.
5. Матюшенко І. Ю. Технологічна конкурентоспроможність України в умовах нової промислової революції і розвитку конвергентних технологій / Матюшенко І. Ю. // Проблеми економіки. – 2016. – № 1. – С. 108-120.
6. Мунтіян В. І. Конкурентоспроможність національної економіки як головний критерій економічної безпеки / Мунтіян В. І. // Механізм регулювання економіки. – 2009. – № 2. – С. 158-174.
7. Наукова та інноваційна діяльність України, 2017 рік : стат. збірник. – Київ : ДССУ, 2018. – 176 с.
8. Покришка Д. С. Структурні чинники забезпечення конкурентоспроможності економіки України / Покришка Д. С. // Стратегічні пріоритети. – 2006. – № 1. – С. 102-110.
9. Полунєєв Ю. В. Технологія економічного прориву: конкурентоспроможність країни та визначення стратегічних орієнтирів / Ю. В. Полунєєв // Демографія та соціальна економіка. – 2008. – № 2. – С. 29-41.
10. Vasylytsiv T. Assessment of the level of penetration of import dependence in the context of the import substitution policy in Ukraine / Vasylytsiv T., Lupak R., Osadchuk Yu // Економічний часопис-XXI : Науковий журнал. – К. : Ін-т суспільної трансформації. – 2017. – № 167 (9-10). – С. 13-17.

REFERENCES

1. Davymuka, S. A. and Fedulova, L. I. (2017), *Kreatyvnyj sektor ekonomiky: dosvid ta napriamy rozbudovy : monohrafiia*, DU "Instytut rehional'nykh doslidzhen' imeni M. I. Dolishn'oho NAN Ukrainy", L'viv, 528 s.
2. Vasylytsiv, T. H. (2015), *Formuvannia seredovyscha ekonomichnoi bezpeky pidpriemnytstva*

v Ukraini, *Ekonomichnyj chasopys-XXI : Naukovyj zhurnal*, In-t suspil'noi transformatsii, K., № 3-4 (1), s. 24-27.

3. Kozlovs'kyj, I. V. Tekhnolohichna konkurentospromozhnist' i ii znachennia dlia ekonomiky Ukrainy, *Efektivna ekonomika*, available at : http://scholar.google.com.ua/scholar_url?url=http%3A%2F%2Fwww.irbis-nbuv.gov.ua.

4. Lisov'ska, L. S. and Luschak, N. S. (2010), *Analiz shliakhiv pidvyschennia tekhnolohichnoi konkurentospromozhnosti Ukrainy*, *Visnyk Natsional'noho universytetu "Lvivs'ka politehnika"*, № 683 : Problemy ekonomiky ta upravlinnia. S. 364–370.

5. Matiushenko, I. Yu. (2016), Tekhnolohichna konkurentospromozhnist' Ukrainy v umovakh novoi promyslovoi revoliutsii i rozvytku konverhentnykh tekhnolohij, *Problemy ekonomiky*, № 1, s. 108-120.

6. Muntian, V. I. (2009), Konkurentospromozhnist' natsional'noi ekonomiky iak holovnyj kryterij ekonomichnoi bezpeky, *Mekhanizm rehuliuвання ekonomiky*, № 2, s. 158-174.

7. Naukova ta innovatsijna diial'nist' Ukrainy, 2017 rik : stat. zbirnyk (2018), DSSU, Kyiv, 176 s.

8. Pokryshka, D. S. (2006), Strukturni chynnyky zabezpechennia konkurentospromozhnosti ekonomiky Ukrainy, *Stratehichni priorytety*, № 1, s. 102-110.

9. Polunieiev, Yu. V. (2008), Tekhnolohiia ekonomichnoho proryvu: konkurentospromozhnist' krainy ta vyznachennia stratehichnykh oriientyryv, *Demohrafiia ta sotsial'na ekonomika*, № 2, s. 29-41.

10. Vasylytsiv T., Lupak R. and Osadchuk Yu (2017), Assessment of the level of penetration of import dependence in the context of the import substitution policy in Ukraine, *Ekonomichnyj chasopys-XXI : Naukovyj zhurnal*, In-t suspil'noi transformatsii, K., № 167 (9-10), s. 13-17.

Стаття надійшла до редакції 13 листопада 2018 р.